

Barn och samhälle tjänar på bättre stöd till familjer med missbruk, fysiska och psykiska sjukdomar eller dödsfall

Många barn växer upp i familjer med missbruk eller psykisk ohälsa. Det får ofta allvarliga konsekvenser för deras hälsa, skolgång och arbetsliv. Detta gäller även vid förälders allvarliga sjukdom eller död. Med stöd till barnen och föräldrarna kan mönstret mellan generationerna brytas.

Studier visar att närmare åtta procent av barnen under uppväxten har en förälder med så allvarligt missbruk eller psykisk ohälsa att föräldern får sjukhusvård. När även öppen vård för missbruk eller psykisk ohälsa samt missbruksrelaterade domar räknas in är andelen barn 17 procent.

Flera risker för unga med missbrukande föräldrar

Av unga med missbrukande föräldrar är det mer än dubbelt så många som går ut grundskolan med ofullständiga betyg jämfört med övriga unga. De som gått gymnasiet fullföljer inte lika ofta som andra med jämförbara betyg en eftergymnasial utbildning.

När en förälder vårdats för missbruk är det fyra till sju gånger fler unga som utvecklar eget missbruk jämfört med andra unga. Dödligheten under tiden som ung vuxen är nästan tre gånger högre. Försörjningsstöd är fyra gånger vanligare hos barn till föräldrar med missbruk.

Psykisk ohälsa riskerar gå i arv

Två till tre gånger fler av dem som haft en förälder som sjukhusvårdats för psykisk ohälsa har som unga vuxna själva vårdats inom psykiatrisk specialistvård. Även sjukhusvårdade självmordsförsök är trefaldigt högre i anhöriggruppen.

Föräldrars sjukdom kan påverka barnets framtida psykiska hälsa

Närmare sex procent av barnen har under uppväxten en förälder med cancer. Om förälderns sjukdom är allvarlig är det vanligare med sämre skolprestationer hos barnen. De mest påtagliga negativa konsekvenserna för barnen i vuxen ålder är en ökad risk för missbruk och kriminalitet jämfört med andra jämnåriga.

Risk för psykisk ohälsa bland unga som förlorat en förälder

Drygt tre procent av barnen drabbas under uppväxten av att en förälder avlider. En uppföljning av barnen vid 30–35 års ålder visar att dubbelt så många lider av psykisk ohälsa jämfört med

andra. Barn till föräldrar som avlidit genom olycka, självmord eller våld har i ung vuxen ålder fem gånger oftare vårdats för missbruk och tre–fyra gånger oftare för självmordsförsök. Mer än dubbelt så många hade själva avlidit jämfört med övriga unga.

Rätt stöd kan förebygga

När föräldrar med missbruk, psykisk ohälsa och allvarlig sjukdom får vård inom sjukvården och insatser från socialtjänsten måste barnens situation och behov uppmärksammas. Detsamma gäller om en förälder avlider.

När förälder eller annan närstående drabbas av allvarliga svårigheter påverkar det alla i familjen, familjeklimatet, föräldrarnas psykiska hälsa, förutsättningarna för föräldraskap, vardagen och hur barnen mår. Stödet behöver inriktas på både familjens, föräldrarnas och barnens behov.

Det handlar om att stärka skyddsfaktorer genom ofta rätt enkla åtgärder – att ge adekvat information och svar på frågor, hjälpa familjen att kunna tala om problemen, låta barnen ge uttryck för sin oro och sina upplevelser, se till att de har möjlighet till kamratrelationer och fritidsintressen och får stöd i skolarbetet. Trygga relationer i familjen och någon stödjande vuxen utöver föräldrarna är grundläggande samt att föräldrarna får den hjälp och det stöd de behöver, både för egen del och i sitt föräldraskap.

En fungerande vardag med rutiner och struktur är viktig. Det kan behövas praktiskt stöd för att avlasta barn och unga från övermäktigt ansvar och en tung omsorgsbörda. En kartläggning visar att tre procent av 15-åringarna stannar hemma från skolan en dag i veckan för att ta hand om någon hemma. Lek och lärande i förskola och skola är en viktig skyddsfaktor. Här kan barn behöva särskilt stöd och extra omtanke.

Den risk som en genetisk sårbarhet för missbruk och psykisk ohälsa innebär kan motverkas genom goda relationer och en god uppväxtmiljö.

Ett anpassat stöd kan göra att familjerna och barnen får det bättre här och nu – och hindra att problemen förs vidare till nästa generation.

Se Barn som anhöriga – Konsekvenser och behov när föräldrar har allvarliga svårigheter eller avlider. www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-6-6

Alla tjänar på det

Det är dessutom lönsamt. En ekonomisk analys visar att kostnaderna för samhället skulle kunna minska med 35 miljarder per år om barn med missbruk eller allvarlig psykisk ohälsa i familjen inte själva utvecklar detta i vuxen ålder.

Refererade registerstudier och rapporter finns på www.anhoriga.se

Barn som anhöriga till patienter i vården – hur många är de?

Barn som anhöriga – hur går det i skolan?

Att växa upp med föräldrar som har missbruksproblem eller psykisk sjukdom – hur ser livet ut i ung vuxen ålder?

Hälsa och sociala livsvillkor hos unga vuxna som förlorat en förälder i dödsfall under barndomen

Unga omsorgsgivare i Sverige

Barn som anhöriga – Ekonomisk studie av samhällets långsiktiga kostnader